

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра біоморфології хребетних ім. акад. В.Г. Касьяненка

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
“4” червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АНАТОМІЯ СВІЙСЬКИХ ТВАРИН
(повний термін навчання)**

Галузь знань: Н – сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність: Н6 – ветеринарна медицина

Освітня програма: «Ветеринарна медицина»

Факультет ветеринарної медицини

Розробники:

завідувач кафедри, доктор ветеринарних наук, професор Мельник Олег Петрович,;

доцент, кандидат ветеринарних наук, доцент Стегней Микола Михайлович;

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни

Анатомія свійських тварин

(назва)

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень		
Освітній ступінь	<u> </u>	

1. Мета та завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета Сформувати у студентів факультету ветеринарної медицини уяву про організм, як єдине ціле. Його будова визначається у взаємозв'язку органів, їх апаратів і систем, а також взаємообумовленість будови і функції на фоні розвитку в онто- та філогенезі. Адже, вивчення анатомії методом препарування анатомічних препаратів свійських тварин виробляє у студентів вміння знаходити окремі органи та їх частини, як при патологічних розтинах тварин, що загинули, так і на живих тварин при проведенні діагностичних і лікувальних маніпуляцій і хірургічних втручань.

Курс “анатомія свійських тварин” читається у 1, 2 та 3 семестрах і включає такі види педагогічної роботи – лекції, лабораторні заняття, самостійну роботу, навчальні практики та різні форми перевірки знань студентів – рейтинговий контроль, колоквиуми, заліки, іспит.

Вивчення анатомії базується на філософії діалектичного матеріалізму і сучасних досягнень біологічної науки, і ставить за мету, поряд з набуттям конкретних знань про будову тіла, і матеріалістичного світогляду.

Завдання Вивчити методики консервації трупного матеріалу та виготовлення анатомічних навчальних і музейних препаратів;

- Вивчити будову тіла тварини за окремими розділами, апаратами чи системами;
- Вивчити та уміти диференціювати особливості в будові скелета свійських тварин (за його розділами);
- Вивчити м'язову систему та її функції при русі, та при статичному положенні тварини;
- Вивчити будову, топографію та особливості травного апарату свійських тварин у порівняльному аспекті;
- Вивчити будову органів дихального апарату свійських тварин;
- Вивчити будову та її особливості органів сечостатевого апарату свійських тварин;
- Вивчити будову та місцезнаходження органів серцево-судинної системи свійських тварин;
- Вивчити будову та місцезнаходження органів нервової системи свійських тварин;
- Вивчити будову та місцезнаходження органів чуття свійських тварин;
- Вивчити будову органів ендокринної системи свійських тварин;
- Вивчити особливості будови тіла свійських птахів;

Набуття компетентностей:

Компетенції Першого дня

1. Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.

2. Розуміти методи наукових досліджень, внесок фундаментальних і прикладних досліджень у науку та реалізацію принципу 3Rs (Replacement, Reduction, Refinement - Заміна, Скорочення, Удосконалення).

3. Правильно застосовувати принципи та оцінювати протоколи з біозахисту.

4. Належним чином виконувати асептичні процедури.

5. Проводити розтин трупів тварин всіх поширених видів, включаючи відбір зразків, відправку їх на дослідження та оформлення звітності.

6. Проводити перед забійний огляд тварин, що використовують у харчових цілях, звертаючи увагу на аспекти благополуччя, записувати спостереження, відбирати зразки тканин після забою, зберігати і транспортувати їх для проведення досліджень.

інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
3. Знання та розуміння предметної галузі та професії.

спеціальні (фахові) компетентності (ФК):

1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.
2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.
3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності.
4. Здатність застосовувати знання з біобезпеки, біоетики та добробуту тварин у професійній діяльності.

програмні результати навчання

1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.
2. Використовувати інформацію із вітчизняних та іноземних джерел для розроблення діагностичних, лікувальних і підприємницьких стратегій.
3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

2. Програма і структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						
	денна форма						
	тижні	усього	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Модуль 1. Осьовий скелет.							
Тема 1. Техніка безпеки на лабораторних заняттях в умовах кафедри анатомії. Анатомічні терміни. Будова хребця.		2			2		
Тема 2. Вступ до дисципліни: Анатомія як наука і її місце серед інших біологічних дисциплін. Організм як цілісна відкрита система. Філогенез і онтогенез. Тканини та їх види. Орган, система органів, організм.		2	2				
Тема 3. Будова грудного відділу хребта		2			2		
Тема 4. Будова поперекового		2			2		

[illegible]

Тема 1. Кістки поясу грудної і тазової кінцівок.		2			2		
Тема 2. Кістки стилоподію грудної і тазової кінцівок.		2			2		
Тема 3. З'єднання кісток скелета, їх морфологічна і функціональна характеристика. Класифікація безперервних з'єднань, суглобів та їх обов'язкові компоненти. Дані робіт кафедри про суглоби		2	2				
Тема 4. Кістки зейгоподію грудної і тазової кінцівок.		2			2		
Тема 5. Кістки автоподію грудної кінцівки.		2			2		
Тема 6. Кістки автоподію тазової кінцівки.		2			2		
Тема 7. Тема 1. Вступ до розділу міологія. Види м'язової тканини, особливості їх будови та джерела розвитку. Роль інтенсифікації функції в прогресивному розвитку м'язової системи. Скелетні м'язи і джерела їх розвитку. Фасції, слизові та сухожилкові піхви і сумки та інші допоміжні органи м'язової системи. Розвиток скелетних м'язів і допоміжних органів м'язів в філо- і онтогенезі.		2	2				
Тема 8. Колоквіум. Скелет кінцівок		2			2		
Тема 9. Безперервні з'єднання і суглоби осевого скелета.		2			2		
Тема 10. З'єднання кісток грудної кінцівки.		2			2		
Тема 11. З'єднання кісток тазової кінцівки.		2			2		
Тема 12. М'язи вільних кінцівок і їх перетворення при переході до стопо- і фалангоходіння. Групова функція м'язів. Локомоторний апарат як цілісна система. Фази і періоди руху кінцівок при локомоції. Рух в суглобах кінцівок в перший і другий періоди фази перенесення і опори. Робота м'язів поясів вільних кінцівок. Групова функція респіраторних м'язів і м'язів стінки живота.		2	2				

Статичні пристосування грудних і тазових кінцівок.							
Тема 13. Колоквіум. З'єднання кісток.		2			2		
Тема 14. Модуль 2 Скелет кінцівок. З'єднання кісток.		2			2		
Разом за змістовним модулем 2	28	6			22		
Модуль 3. Міологія							
Тема 1. Зняття шкіри з трупа. Шкірні м'язи. Поверхнева і глибока фасції. Підшкірні і підфасціальні сумки.		2			2		
Тема 1. Загальна характеристика будови шкіри. Шкіра в світлі виконання нею функцій. Розвиток шкіри у філо- та онтогенезі. Ектодермальні та мезодермальні шари шкіри. Похідні шкіри ссавців та їх будова і походження.		2	2				
Тема 2. М'язи поясу грудної кінцівки.		2			2		
Тема 3. М'язи грудної стінки (респіраторні) і черевної стінки. Пахвинний канал.		2			2		
Тема 5. Дорсальні і вентральні м'язи хребта. М'язи голови (жувальні та мімічні)		2			2		
Тема 6. М'язи плечового та ліктьового суглобів.		2			2		
Тема 7. Вступ до розділу "Спланхнологія. Загальна характеристика систем органів, що вивчається в розділі. Загальні принципи будови органів травного, дихального та сечостатевого апаратів, та будови їх стінок. Тулубова кишка. Її розвиток у філо- та онтогенезі. Диференціація на передню, середню та задню кишку. Головна кишка свійських тварин.		2	2				
Тема 8. М'язи зап'ясткового і суглобів пальців		2			2		
Тема 9. М'язи кульшового і колінного суглобів.		2			2		
Тема 10. М'язи заплеснового і суглобів пальців.		2			2		
Тема 14 Модуль 3. Міологія.		2			2		

Тема 11. Передня кишка її диференціація на стравохід і шлунок. Шлунки свійських ссавців і їх розвиток у онто- і філогенезі. Середня та задня кишка. Шляхи збільшення слизової оболонки в філогенезі. Диференціація середньої та задньої кишки на відділи, та їх особливості у свійських тварин. Застінні залози середньої кишки.		2	2				
Разом за змістовним модулем 3		24	6		18		
Модуль 4. Шкіра. Органи травлення.							
Тема 1. Будова шкіри та залозисті похідні шкіри свійських тварин.		2			2		
Тема 2. Рогові похідні шкіри свійських тварин.		2			2		
Тема 3. Стінки ротової порожнини та її залози. Органи власне ротової порожнини.		2			2		
Тема 4. Зуби свійських тварин. Язик та під'язиковий простір. М'язи язика, під'язикового скелета та міжщелепного простору.		2			2		
Тема 5. Органи дихання в світлі їх розвитку і функції. Органи водяного та повітряного дихання у хребетних. Загальні принципи будови і функції органів дихання свійських тварин. Онто- і філогенез органів дихання.		2	2				
Тема 6. Глотка. Її межі та відділи, м'язи глотки.		2			2		
Тема 7. Стравохід, однокамерні шлунки коня, свині, собаки та багатокамерний шлунок жуйних.		2			2		
Тема 8. Тонка кишка свійських тварин. Печінка та підшлункова залоза.		2			2		
Тема 9. Товста кишка свійських тварин.		2			2		
Тема 10. Органи сечовиділення у світлі філо- та онтогенеза. Покоління нирок. Нефридів та його еволюція. Прості та складні нирки. Загальна		2	2				

характеристика будови органів сечовиділення свійських тварин.							
Тема 12. Колоквіум. Органи травлення		2			2		
Тема 13. Модуль 5 Шкіра. Органи травлення.		2			2		
Разом за змістовним модулем 4	24	4			20		
Модуль 5. Органи дихання. Сечостатевий апарат. Аналізатори. Особливості будови птиці.							
Тема 1. Носова порожнина та система приносових пазух.		2			2		
Тема 2. Будова гортані свійських тварин.		2			2		
Тема 3. Трахея, бронхи та легені свійських тварин.		2			2		
Тема 4. Органи сечовиділення свійських тварин.		2			2		
Тема 5. Статевий апарат у світлі онто- та філогенезу. Спільність походження шляхів, що виводять сечу та статеві продукти. Характеристика статевих шляхів самки та самця в світлі їх гомології.		2	2				
Тема 6. Будова органів розмноження самців свійських тварин.		2			2		
Тема 7. Будова органів розмноження самок свійських тварин.		2			2		
Тема 8. Колоквіум органи сечостатевого апарату.		2			2		
Тема 9. Органи чуття як рецепторні апарати аналізаторів зовнішнього середовища та джерело пізнання навколишнього середовища. Відчуття та свідомість. П'ять спеціалізованих органів чуття у ссавців. Характеристика будови та еволюції органів шкіряного чуття, нюху та смаку. Орган зору. Будова органу зору та його світлочутливих і світло заломлюючих утворень. Розвиток органу зору у філогенезі. Розвиток органу слуху та рівноваги. Будова присінкові-завиткового аналізатора.		2	2				

Тема 10. Будова очного яблука свійських тварин. Захисні та допоміжні органи зору. Характеристика аналізаторів дотику, смаку і нюху		2			2		
Тема 11. Будова зовнішнього середнього та внутрішнього вуха.		2			2		
Тема 12. Особливості будови скелета свійської птиці. Шкіра та її похідні у птахів. Будова пера. М'язів птахів.		2			2		
Тема 13. Розтин трупа птахів з демонстрацією органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.		2			2		
Тема 14. Особливості будови скелета свійської птиці. Шкіра та її похідні у птахів. Будова пера. М'язів птахів. Особливості будови органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.		2	2				
Модуль 5. Органи дихання. Сечостатевий апарат. Аналізатори. Особливості будови птиці.		2			2		
Разом за змістовним модулем 5		30	6		24		
Модуль 6. Серцево-судинна система.							
Тема 1. Компоненти серцево-судинної системи ссавців: серце, артерії, вени, капіляри. Мікроциркуляція та мікроциркуляторне русло. Розвиток серця в онто- та філогенезі. Кола кровообігу дорослого організму та плода. Розвиток венозної системи.		2	2				
Тема 2. Будова осердя, серця, кровоносні судини серця.		2			2		
Тема 3. Дуга аорти та її гілки. Кровопостачання органів грудної порожнини.		2			2		

[illegible]

Тема 1. Спинний мозок та його оболонки. Зовнішній рельєф головного мозку та його оболонки.		2			2		
Тема 2. Розвиток спинного та головного мозку у філо- та онтогенезі у ссавців. Оболонки головного мозку, підоболонкові простори та їх зв'язок. Філогенез нервової системи. Дифузна нервова система. Утворення трьох- і п'ятихуровної стадії. Мозкові оболонки та їх перетворення в онто- та філогенезі.		2	2				
Тема 3. Кінцевий мозок. Плащ його борозни та звивини. Будова півкуль та бічних шлуночків. Нюховий мозок. Нюховий нерв.		2			2		
Тема 4. Проміжний та середній мозок. 2-5 пари черепно-мозкових нервів.		2			2		
Тема 5. Ромбоподібний мозок та 6-12 пари черепно-мозкових нервів.		2			2		
Тема 6. Нервова система хребетних, її розвиток в онто- і філогенезі. Периферичний відділ нервової системи та його поділ на соматичну та автономну частини. Функціональні компоненти соматичних нервів у філогенезі. Розгалуження спинномозкових нервів. Сплетення, причини їх утворення.		2	2				
Тема 7. Плечове плетиво і нерви, що відходять від нього. Ділянки їх іннервації.		2			2		
Тема 8. Поперекове нерве сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.		2			2		
Тема 9. Крижове нерве сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.		2			2		
Тема 11. Вегетативна нервова система. Загальна характеристика. Поділ її на симпатичну і парасимпатичну		2	2				

нервову систему. Центри симпатичної і парасимпатичної нервової системи. Ділянки їх галуження.						
Тема 10. 12 пар черепно-мозкових нервів, ділянки їх галуження.		2			2	
Тема 12. Симпатична та парасимпатична частини автономної нервової системи.		2			2	
Тема 13. Будова, характеристика і галуження спинномозкових нервів.		2	2			
Тема 14. Колоквіум. Нервова система.		2			2	
Тема 15. Модуль 8. Neurologia		2			2	
Разом за змістовим модулем 7		30	8		22	
Курсовий проект (робота) з _____ _____ (якщо є в робочому навчальному плані)			-	-	-	-
Усього годин		195	45		150	

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вступ до дисципліни: Анатомія як наука і її місце серед інших біологічних дисциплін. Організм як цілісна відкрита система. Філогенез і онтогенез. Тканини та їх види. Орган, система органів, організм	2
2	Розвиток осьового скелета свійських тварин в онто- і філогенезі. Стадії розвитку осьового скелета – сполучнотканинна, хрящова, кісткова. Скелет як пасивна частина локомоторного апарату. Кістка як орган. Первинні та вторинні кістки, джерела їх розвитку. Вплив на будову кісток особливостей їх функцій.	2
3	Розвиток черепа ссавців в онто- і філогенезі. Череп ссавців як ціле і його ділення на відділи. Нейрокраній і спланхнокраній. Різні шляхи перетворення черепа наземних форм. Принципові особливості будови черепа ссавців	2
4	Теорії походження кінцівок. Основні положення теорії походження бокової складки або метамерного походження кінцівок. Скелет кінцівок первинноводних хребетних. Шляхи спеціалізації п'ятипалої кінцівки.	2
5	З'єднання кісток скелета, їх морфологічна і функціональна характеристика. Класифікація безперервних з'єднань, суглобів та їх обов'язкові компоненти. Дані робіт кафедри про суглоби.	2
6	Вступ до розділу міологія. Види м'язової тканини, особливості їх будови та джерела розвитку. Роль інтенсифікації функції в прогресивному розвитку м'язової системи. Скелетні м'язи і джерела їх розвитку. Фасції, слизові та сухожилкові піхви і сумки	2

	та інші допоміжні органи м'язової системи. Розвиток скелетних м'язів і допоміжних органів м'язів в філо- і онтогенезі.	
7	М'язи вільних кінцівок і їх перетворення при переході до стопо- і фалангоходіння. Групова функція м'язів. Локомоторний апарат як цілісна система. Фази і періоди руху кінцівок при локомоції. Рух в суглобах кінцівок в перший і другий періоди фази перенесення і опори. Робота м'язів поясів вільних кінцівок. Групова функція респіраторних м'язів і м'язів стінки живота. Статичні пристосування грудних і тазових кінцівок.	2
8	Загальна характеристика будови шкіри. Шкіра в світлі виконання нею функцій. Розвиток шкіри у філо- та онтогенезі. Ектодермальні та мезодермальні шари шкіри. Похідні шкіри ссавців та їх будова і походження.	2
9	Вступ до розділу "Спланхнологія. Загальна характеристика систем органів, що вивчається в розділі. Загальні принципи будови органів травного, дихального та сечостатевого апаратів, та будови їх стінок. Тулубова кишка. Її розвиток у філо- та онтогенезі. Диференціація на передню, середню та задню кишку. Головна кишка свійських тварин.	2
10	Передня кишка її диференціація на стравохід і шлунок. Шлунок свійських ссавців і їх розвиток у онто- і філогенезі. Середня та задня кишка. Шляхи збільшення слизової оболонки в філогенезі. Диференціація середньої та задньої кишки на відділи, та їх особливості у свійських тварин. Застінні залози середньої кишки.	2
11	Органи дихання в світлі їх розвитку і функції. Органи водяного та повітряного дихання у хребетних. Загальні принципи будови і функції органів дихання свійських тварин. Онто- і філогенез органів дихання.	2
12	Органи сечовиділення у світлі філо- та онтогенеза. Покоління нирок. Нефридії та його еволюція. Прості та складні нирки. Загальна характеристика будови органів сечовиділення свійських тварин.	2
13	Статевий апарат у світлі онто- та філогенезу. Спільність походження шляхів, що виводять сечу та статеві продукти. Характеристика статевих шляхів самки та самця в світлі їх гомології.	2
14	Органи чуття як рецепторні апарати аналізаторів зовнішнього середовища та джерело пізнання навколишнього середовища. Відчуття та свідомість. П'ять спеціалізованих органів чуття у ссавців. Характеристика будови та еволюції органів шкіряного чуття, нюху та смаку. Орган зору. Будова органу зору та його світлочутливих і світло заломлюючих утворень. Розвиток органу зору у філогенезі. Розвиток органу слуху та рівноваги. Будова присінкові-завиткового аналізатора.	2
15	Особливості будови скелета свійської птиці. Шкіра та її похідні у птахів. Будова пера. М'язів птахів. Особливості будови органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.	2
16	Компоненти серцево-судинної системи ссавців: серце, артерії, вени, капіляри. Мікроциркуляція та мікроциркуляторне русло. Розвиток серця в онто- та філогенезі. Кола кровообігу дорослого	2

	організму та плода. Розвиток венозної системи.	
17	Основні закономірності будови, розвитку і взаємозв'язок судинної системи з іншими системами організму. Будова артерій, вен і капілярів та їх взаємозв'язок. Основні закономірності будови, ходу, галуження судин великого і малого кіл кровообігу. Поняття про колатералі, анастомози, колектори.	2
18	Будова лімфатичної системи. Основні компоненти лімфатичного русла – лімфатичні капіляри, судини, протоки, основні колектори лімфи. Лімфатичні вузли та лімфоїдні органи. Органи внутрішньої секреції, їх будова та розвиток.	2
19	Морфологічна характеристика і основні дані про онто- і філогенез органів кровотворення лімфоїдних органів, лімфатичних вузлів, мигдаликів, виличкової залози (тимуса) їх будова і топографія, видові і вікові особливості. Морфологічна характеристика ендокринних залоз, їх класифікація за походженням і функцією, онто- і філогенез.	2
20	Розвиток спинного та головного мозку у філо- та онтогенезі у ссавців. Оболонки головного мозку, підоболонкові простори та їх зв'язок. Філогенез нервової системи. Дифузна нервова система. Утворення трьох- і п'ятихуровової стадії. Мозкові оболонки та їх перетворення в онто- та філогенезі.	2
21	Нервова система хребетних, її розвиток в онто- і філогенезі. Периферичний відділ нервової системи та його поділ на соматичну та автономну частини. Функціональні компоненти соматичних нервів у філогенезі. Розгалуження спинномозкових нервів. Сплетення, причини їх утворення.	2
22	Вегетативна нервова система. Загальна характеристика. Поділ її на симпатичну і парасимпатичну нервову систему. Центри симпатичної і парасимпатичної нервової системи. Ділянки їх галуження.	2
23	Будова, характеристика і галуження спинномозкових нервів.	1

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Техніка безпеки на лабораторних заняттях в умовах кафедри анатомії. Анатомічні терміни. Будова хребця.	2
2	Будова грудного відділу хребта	2
3	Будова поперекового відділу скелета.	2
4	Будова, крижового та хвостового відділів скелета.	2
5	Будова скелета шиї.	2
6	Колоквіум: осьовий скелет свійських тварин.	2
7	Будова потиличної та клиноподібної кісток черепа.	2
8	Вискова, лобова, тім'яна та міжтім'яна кістки свійських тварин.	2
9	Різцева, вилична слізна, раковинні та верехньощелепна кістки.	2
10	Піднебінна, крилоподібна, нижньощелепна кістки, леміш та під'язиковий скелет.	2
11	Модуль 1. Осьовий скелет.	2
12	Кістки поясу грудної і тазової кінцівок.	2

13	Кістки стилоподію грудної і тазової кінцівок.	2
14	Кістки зейгоподію грудної і тазової кінцівок.	
15	Кістки автоподію грудної кінцівки.	2
17	Кістки автоподію тазової кінцівки	2
18	Колоквіум: Скелет кінцівок.	2
19	Безперервні з'єднання і суглоби осьового скелета.	2
20	З'єднання кісток грудної кінцівки.	2
21	З'єднання кісток тазової кінцівки.	2
22	Колоквіум: З'єднання кісток.	2
23	Модуль 2. Скелет кінцівок та з'єднання кісток.	2
24	Зняття шкіри з трупа. Шкірні м'язи, поверхнева і глибока фасції. Підшкірні і підфасціальні сумки (бурси).	2
25	М'язи поясу грудної кінцівки	2
26	М'язи грудної стінки (респіраторні) і черевної стінки. Пахвинний канал.	2
27	Дорсальні і вентральні м'язи хребта. М'язи голови (жувальні та мімічні).	2
28	М'язи плечового та ліктьового суглобів.	2
29	М'язи зап'ясткового та суглобів пальців.	2
30	М'язи кульшового і колінного суглобів.	2
31	М'язи заплеснового і суглобів пальців.	2
32	Модуль 3: Міологія.	2
33	Будова шкіри та залозисті похідні шкіри свійських тварин.	2
34	Рогові похідні шкіри свійських тварин.	2
35	Стінки ротової порожнини та її залози. Органи власне ротової порожнини.	2
36	Зуби свійських тварин. Язик та під'язиковий простір. М'язи язика, під'язикового скелета та міжщелепного простору.	2
37	Глотка. Її межі та відділи, м'язи глотки.	2
38	Стравохід, однокамерні шлунки коня, свині, собаки та багатокамерний шлунок жуйних.	2
39	Тонка кишка свійських тварин. Печінка та підшлункова залоза.	2
40	Товста кишка свійських тварин.	2
41	Модуль 4. Шкіра та органи травлення.	2
42	Носова порожнина та система приносних пазух.	2
43	Будова гортані свійських тварин.	2
44	Трахея, бронхи та легені свійських тварин.	2
45	Органи сечовиділення свійських тварин.	2
46	Будова органів розмноження самців свійських тварин.	2
47	Будова органів розмноження самок свійських тварин.	
48	Колоквіум органи сечостатевого апарату.	
49	Будова очного яблука свійських тварин. Захисні та допоміжні органи зору. Характеристика аналізаторів дотику, смаку і нюху	2
50	Будова зовнішнього середнього та внутрішнього вуха.	2
51	Особливості будови скелета свійської птиці. Шкіра та її похідні у птахів. Будова пера. М'язів птахів.	2
52	Розтин трупа птахів з демонстрацією органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.	2
53	Модуль 5. Органи дихання. Сечостатевий апарат. Аналізатори.	2

	Особливості будови птиці.	
54	Будова осердя, серця, кровоносні судини серця.	2
55	Дуга аорти та її гілки. Кровопостачання органів грудної порожнини.	2
56	Кровопостачання органів черевної порожнини.	2
57	Кровопостачання органів тазової порожнини.	2
58	Судини грудної кінцівки.	2
59	Судини тазової кінцівки.	2
60	Судини голови.	
61	Венозна система. Характеристика краніальної і каудальної порожнистих вен.	2
62	Лімфатична система, особливості будови, складові лімфатичної системи.	2
63	Особливості кровообігу плода.	2
64	Модуль 6. Angiologia.	2
65	Спинний мозок та його оболонки. Зовнішній рельєф головного мозку та його оболонки.	2
66	Кінцевий мозок. Плащ його борозни та звивини. Будова півкуль та бічних шлуночків. Нюховий мозок. Нюховий нерв.	2
67	Проміжний та середній мозок. 2-5 пари черепно-мозкових нервів.	2
68	Ромбоподібний мозок та 6-12 пари черепно-мозкових нервів.	2
69	Плечове плетиво і нерви, що відходять від нього. Ділянки їх іннервації.	2
70	Поперекове нервово плетиво та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	2
71	Крижове нервово сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	2
72	12 пар черепно-мозкових нервів, ділянки їх галуження.	2
73	Симпатична та парасимпатична частини автономної нервової системи.	2
74	Колоквіум. Нервова система.	2
75	Модуль 7. Neurologia	2

5. Теми самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Загальні поняття апарату руху, його поділ і функція.	1
2	Вивчення загальних закономірностей будови тіла тварин.	1
3	Будова кістки як органа. Типи кісток за формою.	1
4	Поняття про скелет і загальних закономірностях його будови.	1
5	Осьовий скелет. Його поділ на відділи.	1
6	Будова грудної клітки свійських тварин.	1
7	Загальна характеристика скелета голови. Його поділ на мозковий і лицевий відділ.	1
8	Онтогенез черепа.	1
9	Філогенез черепа.	1
10	Скелет кінцівок. Його поділ на ланки.	1
11	Пояс грудної і тазової кінцівок.	1
12	Загальні закономірності будови трубчастої кістки	1
13	Напрями і поверхні трубчастої кістки грудної і тазової кінцівок.	1
14	Копитова кістка однокопитних.	1

15	Безперервне з'єднання кісток. Синартнози.	1
16	Переривчасте з'єднання кісток. Діартроз. Характеристика суглобу.	1
17	Види руху у суглобі. Поділ суглобів за будовою і за характером руху.	1
18	З'єднання ребер.	1
19	Загальні закономірності будови скелетних м'язів.	1
20	Форма м'язів. Назви м'язів.	1
21	Допоміжні органи м'язів.	1
22	Динамічні і статодинамічні м'язи.	1
23	Загальні закономірності розміщенні м'язів на скелеті.	1
24	Фасції і підшкірні м'язи тулуба.	1
25	М'язи грудних стінок (респіратори). Їх поділ на інспіратори (вдихачі) та експіратори (видихачі).	1
26	Піхва прямого м'яза живота. Пахвинний канал.	1
27	Загальні закономірності розподілу м'язів на суглобах кінцівок. Групи м'язів.	1
28	М'язи, що діють на заплесновий суглоб. Їх поділ і характеристика.	1
29	Статика грудної кінцівки коня.	1
30	Статика тазової кінцівки коня.	1
31	Характеристика шкірного покриву і його функції. Похідні шкірного покриву.	1
32	Залози шкіри. Їх характеристика за будовою і типом виділення секрету.	1
33	Нутрощі. Їх характеристика. Загальні закономірності будови внутрішніх органів.	1
34	Порожнини тіла тварини.	1
35	Будова стінки трубчастого органу. Адвентиція і серозна оболонка. Їх характеристика.	1
36	Травна трубка. Її поділ на головну, передню, середню і задню кишку.	1
37	Головна кишка свійських ссавців.	1
38	Передня кишка свійських ссавців.	1
39	Середня кишка свійських ссавців.	1
40	Задня кишка свійських ссавців. Будова ануса.	1
41	Характеристика органів дихання. Їх функція.	1
42	Характеристика провідних повітря шляхів.	1
43	Характеристика органів сечовиділення. Їх функція. Класифікація нирок.	1
44	Органи розмноження свійських тварин. Їх поділ на статеву систему самців і самок. Спільні ознаки будови статевої системи свійських ссавців.	1
45	Розвиток органів розмноження в онтогенезі.	1
46	Загальна характеристика серцево-судинної системи.	1
47	Велике і мале кола кровообігу дорослих тварин.	1
48	Особливості кровообігу плода.	1
49	Нервово-м'язова система серця. Фіброзний скелет серця. Його функція.	1
50	Особливості топографії серця різних видів тварин.	1
52	Особливості галуження грудної аорти.	1

53	Особливості двосонної артерії.	1
54	Особливості галуження черевної артерії.	1
55	Загальні закономірності будови лімфатичної системи.	1
56	Відділи центральної нервової системи. Поділ головного мозку свійських ссавців.	1
57	Загальні закономірності будови і галуження спинномозкового нерва. Його характеристика.	1
58	Центри симпатичної і парасимпатичної нервової системи.	1
59	Загальна характеристика аналізаторів. Характеристика рецепторів.	1
60	Особливості аналізаторів птахів.	1

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування на анатомічних препаратах;
- співбесіда;
- тестування;
- здача колоквиумів.

7. Методи навчання:

- словесний матеріал (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод демонстрації будови органів на наочному матеріалі);
- самостійна робота;
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Осьовий скелет.		
Лабораторна робота 1	Техніка безпеки на лабораторних заняттях в умовах кафедри анатомії. Анатомічні терміни. Будова хребця.	7
Лабораторна робота 2.	Будова грудного відділу хребта	7
Лабораторна робота 3	Будова поперекового відділу скелета.	7
Лабораторна робота 4	Будова, крижового та хвостового відділів скелета.	7
Лабораторна робота 5	Будова скелета ший.	7
Лабораторна робота 6	Колоквиум: осьовий скелет свійських тварин.	7
Лабораторна робота 7	Будова потиличної та клиноподібної кісток черепа.	7
Лабораторна робота 8	Вискова, лобова, тім'яна та міжтім'яна кістки свійських тварин.	7
Лабораторна робота 9	Різцева, вилична слізна, раковинні та верхньощелепна кістки.	7
Лабораторна робота 10	Піднебінна, крилоподібна,	7

	нижньощелепна кістки, леміш та під'язиковий скелет.	
Самостійна робота (за наявності) 1.	-	-
Модульна контрольна робота 1		30
Всього за модулем 1		100
Модуль 2 Скелет кінцівок та з'єднання кісток.		
Лабораторна робота 1	Кістки поясу грудної і тазової кінцівок.	7
Лабораторна робота 2.	Кістки стилоподію грудної і тазової кінцівок.	7
Лабораторна робота 3	Кістки зейгоподію грудної і тазової кінцівок.	7
Лабораторна робота 4	Кістки автоподію грудної кінцівки.	7
Лабораторна робота 5	Кістки автоподію тазової кінцівки	7
Лабораторна робота 6	Колоквіум: Скелет кінцівок.	7
Лабораторна робота 7	Безперервні з'єднання і суглоби осевого скелета.	7
Лабораторна робота 8	З'єднання кісток грудної кінцівки.	7
Лабораторна робота 9	З'єднання кісток тазової кінцівки.	7
Лабораторна робота 10	Колоквіум: З'єднання кісток.	7
Самостійна робота (за наявності) 1.		-
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Модуль 3. Міологія		
Лабораторна робота 1	Зняття шкіри з трупа. Шкірні м'язи, поверхнева і глибока фасції. Підшкірні і підфасціальні сумки.	9
Лабораторна робота 2.	М'язи поясу грудної кінцівки	9
Лабораторна робота 3	М'язи грудної стінки (респіраторні) і черевної стінки. Пахвинний канал.	9
Лабораторна робота 4	Дорсальні і вентральні м'язи хребта. М'язи голови (жувальні та мімічні).	8
Лабораторна робота 5	М'язи плечового та ліктьового суглобів.	8
Лабораторна робота 6	М'язи зап'ясткового та суглобів пальців.	9
Лабораторна робота 7	М'язи кульшового і колінного суглобів.	9
Лабораторна робота 8	М'язи заплеснового і суглобів пальців.	9
Модульна контрольна робота 4		30
Всього за модулем 3		100
Модуль 4. Шкіра та органи травлення		
Лабораторна робота 1	Будова шкіри та залозисті похідні шкіри свійських тварин.	9
Лабораторна робота 2.	Рогові похідні шкіри свійських тварин.	9
Лабораторна робота 3	Стінки ротової порожнини та її	9

	залози. Органи власне ротової порожнини.	
Лабораторна робота 4	Зуби свійських тварин. Язик та під'язиковий простір. М'язи язика, під'язикового скелета та міжщелепного простору.	8
Лабораторна робота 5	Глотка. Її межі та відділи, м'язи глотки.	8
Лабораторна робота 6	Стравохід, однокамерні шлунки коня, свині, собаки та багатокамерний шлунок жуйних.	9
Лабораторна робота 7	Тонка кишка свійських тварин. Печінка та підшлункова залоза.	9
Лабораторна робота 8	Товста кишка свійських тварин.	9
Модульна контрольна робота 4.		30
Всього за модулем 4		100
Модуль 5 Органи дихання. Сечостатевий апарат. Аналізатори. Особливості будови птиці.		
Лабораторна робота 1	Носова порожнина та система приносних пазух.	7
Лабораторна робота 2.	Будова гортані свійських тварин.	7
Лабораторна робота 3	Трахея, бронхи та легені свійських тварин.	7
Лабораторна робота 4	Органи сечовиділення свійських тварин.	7
Лабораторна робота 5	Будова органів розмноження самців свійських тварин.	7
Лабораторна робота 6	Будова органів розмноження самок свійських тварин.	7
Лабораторна робота 7	Будова очного яблука свійських тварин. Захисні та допоміжні органи зору. Характеристика аналізаторів дотику, смаку і нюху	7
Лабораторна робота 8	Будова зовнішнього середнього та внутрішнього вуха.	7
Лабораторна робота 9	Особливості будови скелета свійської птиці. Шкіра та її похідні у птахів. Будова пера. М'язів птахів.	7
Лабораторна робота 10	Розтин трупа птахів з демонстрацією органів травного, дихального та сечостатевого апаратів. Особливості будови нервової та серцево-судинної систем. Особливості будови аналізаторів.	7
Модульна контрольна робота 5		30
Всього за модулем 5		100
Модуль 6 Angiologia.		
Лабораторна робота 1	Будова осердя, серця, кровоносні судини серця.	7
Лабораторна робота 2.	Дуга аорти та її гілки.	7

	Кровопостачання органів грудної порожнини.	
Лабораторна робота 3	Кровопостачання органів черевної порожнини.	7
Лабораторна робота 4	Кровопостачання органів тазової порожнини.	7
Лабораторна робота 5	Судини грудної кінцівки.	7
Лабораторна робота 6	Судини тазової кінцівки.	7
Лабораторна робота 7	Судини голови.	7
Лабораторна робота 8	Венозна система. Характеристика краніальної і каудальної порожнистих вен.	7
Лабораторна робота 9	Лімфатична система, особливості будови, складові лімфатичної системи.	7
Лабораторна робота 10	Особливості кровообігу плода.	7
Модульна контрольна робота 6		30
Всього за модулем 6		100
Модуль 7 Neurologia		
Лабораторна робота 1	Спинний мозок та його оболонки. Зовнішній рельєф головного мозку та його оболонки.	7
Лабораторна робота 2.	Кінцевий мозок. Плащ його борозни та звивини. Будова півкуль та бічних шлуночків. Нюховий мозок. Нюховий нерв.	8
Лабораторна робота 3	Проміжний та середній мозок. 2-5 пари черепно-мозкових нервів.	8
Лабораторна робота 4	Ромбоподібний мозок та 6-12 пари черепно-мозкових нервів.	8
Лабораторна робота 5	Плечове плетиво і нерви, що відходять від нього. Ділянки їх іннервації.	8
Лабораторна робота 6	Поперекове нерве плетиво та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	7
Лабораторна робота 7	Крижове нерве сплетення та нерви, що від нього відходять, ділянки їх іннервації.	8
Лабораторна робота 8	12 пар черепно-мозкових нервів, ділянки їх галуження.	8
Лабораторна робота 9	Симпатична та парасимпатична частини автономної нервової системи.	8
Модульна контрольна робота 7		30
Всього за модулем 7		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен/залік	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	
Курсовий проект/робота		100

(за наявності)		
----------------	--	--

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т. ч. із використанням мобільних девайсів). Курсові роботи, реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://e.lanbook.com/book/52008>.

- <http://e.lanbook.com/book/567>

- <https://e.lanbook.com/book/10258>

- посилання на цифрові освітні ресурси;
- підручники, навчальні посібники, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- студенти забезпечуються натурними препаратами фондів кафедри.

10. Рекомендовані джерела інформації

Базова література.

1. Рудик С.К., Павловський Ю.О., Криштофорова Б.В. та ін. /За ред. Рудика С.К./ Анатомія свійських тварин. – Київ. – Аграрна освіта, 2001. – 575 с.
2. Рудик С. К., Левчук В. С., Костюк В. В. /За ред. Рудика С.К./ Анатомія свійських тварин.– К.: НАУ, 1999. – Т.І. – 229 с.
3. Гімбельрейх Г.А, Абелянц Г.С., Осінський П.О., Рудик С.К., Левчук В.С., Хомич В.Т. Анатомія свійських тварин. Практикум з препаруванням. //Київ, “Аграрна освіта”. – 2000.
4. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин Т.1.Остеологія., Київ, “Аграрна освіта”. – 2000.
5. Костюк В.К. Атлас анатомії свійських тварин. Синдесмологія. Міологія., Вінниця: Нова книга, – 2007. – 76 с.

Допоміжна література

1. Гіммельрейх Г.А. Локомоторный аппарат домашних животных как целое в статике и динамике. // м. Київ, УСХА. – 1980.
2. Гіммельрейх.Г. А. Границы и отделы глотки быка домашнего // Науч. труды УСХА. – 1975., В. 156, Т.1, С. 95-102.
3. Гіммельрейх Г.А. Мышечный аппарат глотки быка домашнего. // Научн. труды УСХА. – В. 91, Т. 1, С.104-116, В. 118, Т. 2, С. 115-124.
4. Рудик С. К. Подъязыковый аппарат парнокопытных // К., 1999. – 59с.
5. Рудик С.К. Строение скелета подъязычного аппарата млекопитающих. // К., 1999. – 55 с.
6. Гіммельрейх Г.А. Череп домашних млекопитающих и его развитие в отно- и филогенезе. // Киев, УСХА. – 1982.
7. Хомич В.Т., Рудик С.К., Левчук В.С., та ін. Морфологія сільськогосподарських тварин // Київ „Вища освіта”. – 2003,